

POLICY BRIEF

แผนงานบูรณาการยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead)
ด้านสังคม คนไทย 4.0 : Khon Thai 4.0

ความท้าทายอันยิ่งใหญ่ของประเทศไทยก็คือ การก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางคือ ยกระดับรายได้ต่อหัวของคนไทยให้เท่าเทียมกับประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งรัฐบาลไทยก็ได้ตั้งความหวังไว้ว่าจะสามารถขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่เป้าหมายของประเทศ 4.0 ซึ่งจะเป็นประเทศที่นอกจากจะพัฒนาแล้วยังจะเป็นประเทศที่ดำรงอยู่บนพื้นฐานขององค์ความรู้และนวัตกรรม ไม่ได้อาศัยแต่เพียงทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษ และแรงงานไร้ทักษะดังนั้น การลงทุนในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ตลอดจนการสร้างทักษะวิจัยและนวัตกรรมจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ความคาดหมายสัมฤทธิ์ผลได้ในอนาคต

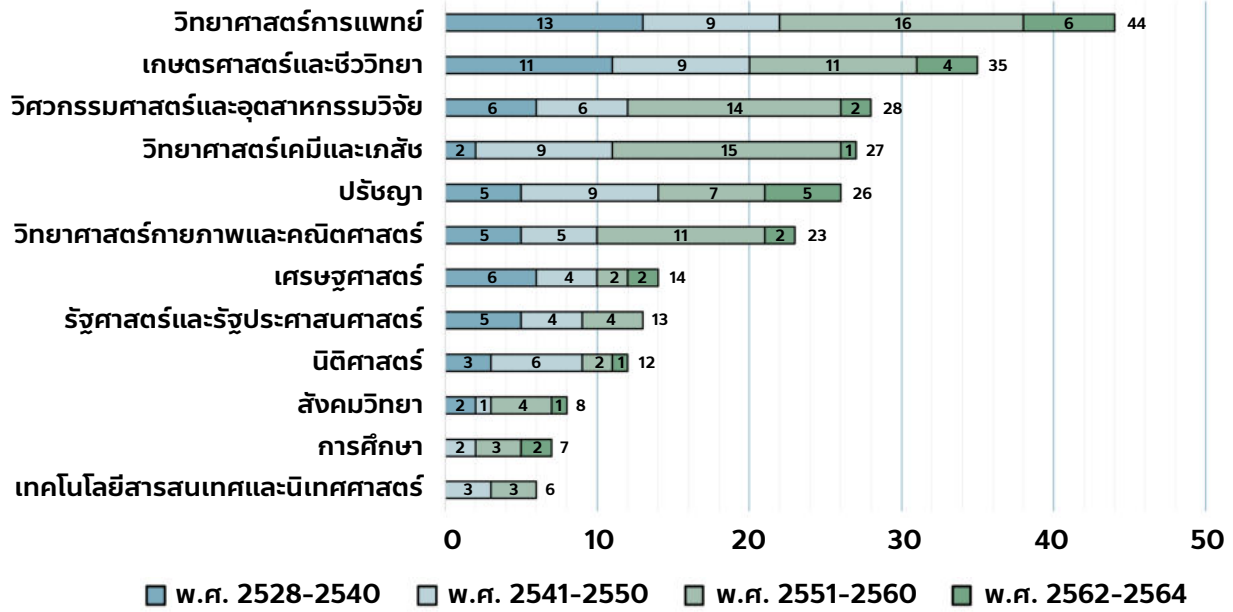
ในปัจจุบัน เป็นที่ทราบกันดีว่าจำนวนและคุณภาพของบุคลากรวิจัยและนวัตกรรมไม่เพียงพอและไม่ตรงต่อความต้องการของภาคผลิต บริการชุมชน และสังคมของประเทศ ประเทศไทยจึงได้วางเป้าหมายว่าจะต้องเพิ่มสัดส่วนของบุคลากรด้านวิจัยและพัฒนาที่ทำงานวิจัยเทียบเท่าเต็มเวลาต่อประชากรจาก 25 คนต่อประชากร 10,000 คน ในปัจจุบันเป็น 30 คนต่อประชากร 10,000 คน ภายใน 5 ปีข้างหน้า (ปี 2570)

มหาวิทยาลัยไทยจะขับเคลื่อนประเทศสู่ Thailand 4.0 ได้แค่ไหน?

มีงสรรพ์ ขาวสะอาด

จากรายงานดัชนีวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมบันไดสู่การพัฒนาประเทศไทยปี 2564 ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ แสดงไว้ว่าประเทศไทยในปี 2562 มีนักวิจัยระดับปริญญาโทและเอกรวมกันประมาณ 44,291 คน ในจำนวนนี้ ร้อยละ 73 เป็นผู้ที่จบปริญญาโท และมีผู้ที่จบปริญญาเอกเพียงร้อยละ 27 แต่หากดูเส้นทางอาชีพนักวิจัยในวงวิชาการ ก็จะต้องดูจากข้อมูลของผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการในระดับอุดมศึกษา ซึ่งในรายงานดังกล่าว พบว่า **มีนักวิชาการรวมกันทั้งสิ้น 59,554 คน ในจำนวนนี้เป็นระดับอาจารย์ที่ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการอยู่ร้อยละ 62.5 หรือเป็นจำนวนเกือบ 40,000 คน** เป็นระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์อยู่ร้อยละ 24.5 รวมกันแล้วเป็นประมาณร้อยละ 87 เป็นระดับรองศาสตราจารย์อยู่ร้อยละ 11.2 คือกว่า 6 พันคนเศษ และเป็นระดับศาสตราจารย์ขึ้นไปเพียงร้อยละ 1.8 หรือประมาณ 1,073 คนเท่านั้น เนื่องจากนักวิจัยที่สามารถสร้างนวัตกรรมนั้นมักจะต้องเป็นนักวิจัยที่มีประสบการณ์พอสมควรคือ เป็นระดับรองศาสตราจารย์ ซึ่งทั้งประเทศก็จะมีอยู่ประมาณ 6,664 คน คือประมาณ 1 คนต่อประชากร 10,000 คน จึงนับว่าเรามีจำนวนนักวิจัยที่จะสามารถสร้างสรรค์ นวัตกรรมน้อยมาก เพราะกว่าจะทำงานวิจัยหนึ่งชิ้นให้เกิดนวัตกรรมจะต้องใช้เวลาหลายปี หรือบางครั้งก็อาจจะได้ความรู้แต่ไม่สามารถขยับเป็นนวัตกรรมหรือนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้ เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ เช่น ไม่มีงบประมาณในการที่จะถอดความรู้ให้เป็นเทคโนโลยีต้นแบบ นวัตกรรมที่ได้มานั้นไม่คุ้มครองในเชิงพาณิชย์หรือเป็นนวัตกรรมที่ไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าทดแทนที่นำเข้าจากต่างประเทศ ฯลฯ

ข้อมูลอีกชุดหนึ่งซึ่งแสดงถึงความจำกัดด้านนักวิชาการดูได้จากจำนวนนักวิชาการที่ตีพิมพ์บทความในวารสาร ข้อมูลนี้ได้จากการศึกษาภายใต้แผนงานคนไทย 4.0 โดยใช้ฐานข้อมูล NRIIS Thai LIS และ ThaiJo ของ

รูปที่ 1 จำนวนรางวัลนักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2528-2564

ที่มา: สรุปจากข้อมูลของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณี อินทรไพโรจน์ ซึ่งได้ศึกษาจำนวนบทความที่ตีพิมพ์ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2553-2564 เป็นเวลา 12 ปี ใน 5 สาขาวิชา พบว่า นักวิชาการที่ตีพิมพ์บทความเพียงครั้งเดียวมีถึงประมาณร้อยละ 66-82 ในบรรดาจำนวนนักวิชาการมากมายที่มีตีพิมพ์บทความส่วนใหญ่อ้อยละ 60-80 เป็นบทความวิชาการที่มาจากวิทยานิพนธ์ ซึ่งการตีพิมพ์เพียงครั้งเดียวหมายความว่า หลังจากระบุความสำเร็จการศึกษาแล้วก็ไม่ได้ทำงานวิจัยอีกต่อไป ดังนั้น นักวิชาการที่สามารถทำงานต่อได้อย่างเรื่อยๆ จึงจะมีจำนวนน้อยมาก

อีกคำถามหนึ่งที่ค่อนข้างสำคัญก็คือ แล้วนักวิชาการที่เราเมื่อนั้นสามารถผลิตผลงานที่มีคุณภาพได้ขนาดไหน ซึ่งการตอบคำถามนี้ก็ต้องไปดูว่า บทความที่ตีพิมพ์มีอยู่วารสารในระดับใด ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับคือ TCI1 (วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพ) TCI2 (วารสารที่อยู่ระหว่างการปรับปรุงคุณภาพ) และ TCI3 (วารสารที่ไม่ผ่านการรับรอง)

การศึกษา พบว่า บทความส่วนใหญ่จะตีพิมพ์อยู่ในกลุ่มระดับกลางๆ คือ TCI2 ถึงร้อยละ 40-55 ส่วนการตีพิมพ์ในวารสารในระดับสูงสุดคือ TCI1 นั้นทำได้มากที่สุด ในสายวิทยาศาสตร์การแพทย์คือ ประมาณร้อยละ 47 ของการตีพิมพ์ในสาขานี้ หากจะติดตามนักวิจัยบนเส้นทางอาชีพต่อไปก็คือ ติดตามจำนวนนักวิจัยที่ได้รับรางวัลวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ในรูปที่ 1 แสดงจำนวนรางวัลดีเด่นในช่วง 36 ปีที่ผ่านมา พบว่า สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์มีผู้ได้รับรางวัลมากที่สุดคือ 44 คน การวิจัยด้านเมดิซีนอาจจะจะมี impact ต่อการเป็นประเทศไทย 4.0 มากที่สุด

ปัญหาความจำกัดของบุคลากรวิจัยในวงวิชาการของไทยจึงไม่ใช่แค่ปัญหาการขาดแคลนจำนวนบุคลากรในระดับ critical mass แต่ยังมีคุณภาพขาดแคลนคุณภาพ และการ

สะสมทุนทางปัญญา (intellectual capital) ไม่เพียงพอที่จะสร้างคุณภาพในประสบการณ์ของผู้เขียนในฐานะผู้ทำงานสนับสนุนนักวิจัยรุ่นใหม่ พบว่า กว่าที่จะสร้างนักวิชาการที่สร้างสรรคผลงานได้อย่างมีคุณภาพต้องใช้เวลา 5-10 ปีขึ้นไป และต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถและยอมสละเวลามาโค้ชนักวิจัยรุ่นใหม่ รวมทั้ง ยังต้องมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ผลงานวิจัยที่ตรงประเด็นมีความแม่นยำถูกต้อง สมควรต่อการเผยแพร่

ที่สำคัญคือ ยุทธศาสตร์ที่จะขับเคลื่อนประเทศสู่เป้าหมายไทยแลนด์ 4.0 คงอาศัยมหาวิทยาลัยอย่างเดียวไม่ได้ อาจต้องมีการดึงสมองไทยที่ไหลไปต่างประเทศกลับบ้าน และสนับสนุนงานวิจัยในภาคเอกชนมากขึ้น รวมทั้ง สนับสนุนการวิจัยร่วมของนักวิจัยไทยกับนักวิจัยต่างประเทศและนักวิจัยภาคเอกชน

ที่มาภาพปก: zen-chung-5537930 จาก Pexels

บทสรุปเชิงนโยบายนี้ตีพิมพ์ในหนังสือกรุงเทพธุรกิจ คอลัมน์ประเทศไทย iCare ฉบับวันพุธที่ 28 กันยายน 2565 โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด มูลนิธิสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ

หน่วยส่งเสริมผลลัพธ์แผนงานคนไทย 4.0 (ODU) แผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม คนไทย 4.0 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์: 0875138016 E-mail: tejawaree@gmail.com